Текст: **д-р Силвия Георгиева**

Дора Габе, Дана Хронкова, Вътьо Раковски и аз

(Реминисценции и отзвук от един много дълъг разговор през годините)

С кончината на Дана Хронкова – последната голяма брънка в тази компания – приключиха и нашите дебати „във времето": за Габе и Незвал, за литературата – не само за чешката и не само за българската, за моите концерти, на които и Хронкова, и Раковски присъстваха почти винаги, за злободневни истории от културния живот на двете държави и за какво ли не още... И всичко това е вече наистина завинаги затворена страница. От 12 януари 2022 година.

В един период на 90-те години на XX век, посланик в Българското посолство в Прага беше историкът проф. Боян Ничев, а културен аташе в екипа му филологът – преводач и поет Вътьо Раковски. Той, като известен български бохемист в литературните среди на България и на Чехия, наистина няма нужда от представяне. Но само хората, които са имали с него преки контакти – след концерт или конференция, в професионален дебат или просто в неангажиращ разговор, каквито се водят много, знаят, че той беше изключително интересен събеседник – не само начетен, но и духовит. Хората с чувство за хумор като че ли са все по-малко. От същия калибър беше и чешката българистка Дана Хронкова. Умна, духовита, с много остра мисъл.

На 3 март, при едно от първите официални чествания на нашия Национален празник след 10 ноември, в края на приема в Посолството ни, когато вече са останали малко хора, често най-интересните – водим с него разговор за Дора Габе и нейната история с Витезслав Незвал. Аз, тогава студентка в Пражката музикална академия, току-що съм прочела за пръв път нещо по темата. Даже на две места – чешкия текст „O tvorbě Dory Gabe(ové)" в архивен брой на списание „Bulharsko", издание на тогавашния Български културен център, беше подписан с името Дана Хронкова. А българското пражко списание „Роден глас" в бр. 44/45, дори бе публикувало

Дана Хронкова, Ивана Сръбкова и Силвия Георгиева в дебат за Дора Габе, 15.06.2016. Снимка: личен архив на Силвия Георгиева

и снимки на Дора Габе от първото ú посещение в Прага през 1931 година. На една от тях е и с Карел Чапек. Бях изключително заинтригувана кое – как е било, разговаряхме с Раковски за моите литературни „находки" и в един момент го чувам как казва: „А, ето я Дана, елате да Ви запозная". Виждам една стегната дребна фигура с много живи очи, която проговаря на перфектен български език и тогава започва един наш много дълъг разговор, непрекъснато подновяван през годините, който приключи чак с нейния последен имейл от 18.08.2021, 20:21:13.

След време, когато пишех своята магистърска дипломна работа, специалност „Чешка филология" във Философския факултет на Карловия университет, нашият вечен разговор по темата Габе – Незвал премина на малко по-друга, професионална платформа. За Дана Хронкова това е била „темата на живота ú", както ме информира много по-късно и проф. Хана Гладкова – друго голямо име на чешката българистика. Същото повтори, чак след успешната защита на текста ми, и моят научен ръководител д-р Иржи Хасил.

На последното пражко честване на Дора Габе на 15.06.2016 г., организирано от Славянската библиотека на пражкия „Клементинум", Страховския литературен архив и БКИ – Прага, Хронкова – главен гост, който помни и е разговарял с голямата българска поетеса, официално потвърди, че може би няма да успее да довърши тази тема и се радва, че аз съм се заела с това. Имаше тогава, помня, доста изненадани, дори се чу въпрос: „Ти не беше ли музикант?" Е да, дори продължавам да бъда...

Дана Хронкова следеше с огромен интерес докъде съм стигнала, какво съм написала, искаше да бъде точно

Чешката българистка на гроба на Мърквичка, м. май 2001 г. Снимка: архив на БКПО „Св. св. Кирил и Методий“

Разказ за живота и творчеството на Дора Габе. Снимка: „Роден глас“

Литературна вечер, посветена на 130-годишнината от рождението на Дора Габе, в Националния литературен музей, 15.06.2016 г. Снимка: „Роден глас“

информирана какво ново съм намерила в българските архиви, с някои от които, по различни причини, тя не е имала възможност да работи.

Радваше се на моите находки и новите документи, които са публикувани за пръв път в дипломния ми текст. И като абсолютен професионалист – никога не потвърди каквото и да било, преди да се увери, че аз съм достатъчно точно информирана за определен факт, бил то до момента и спорен факт, или за някакъв непознат детайл и мога да документирам тезите си. Но имаше достатъчно професионална доблест да ми потвърди всичко онова, в което е била сигурна, до което аз съм се добрала съвсем сама и не ме оставяше да гадая и предполагам. А това е много повече от каквито и да било обработени материали, предложени и дадени наготово. Имаше силата да признае и това, че е била неточно информирана от Габе, най-вероятно неволно, все пак по време на последния им разговор Дора Габе е била на преклонна възраст и нещичко явно е пообъркала или е позабравила. Дана Хронкова се ядосваше много, че е публикувала не съвсем проверените факти около хронология на посещенията на Габе в Прага и тогавашна Чехословакия, както и разни други детайли, осланяйки се само и единствено на твърденията на поетесата.

Беше наистина щастлива, когато изрових не само липсващата нужна информация в датацията, но и документи, касаещи точната възраст на поетесата. Известно е, че през годините Габе е била нападана, че си е оправила датата на раждане, без да се знаят подробности, нито пък някой да е видял оригинален официален документ.

Това бе и преломната точка в нашите литературни дебати, някои от които не рядко приличаха на дуел, но – от този момент Дана Хронкова ме държеше и насочваше точно в нужната посока на най-важното и достоверното в тези изследвания, без да се разсейвам и занимавам с маловажни неща от втори план. И ме подкрепяше безрезервно!

Един чудесен преводач на българска поезия и проза, познавач не само на старата, но и на модерната българска литература замина при Габе и Незвал. Много се надявам да им разкаже, че тяхната житейска история отпреди точно 90 години, документирана в епистоларната им кореспонденция и описана в Незваловия роман „Като две капки вода“, все още интересува и следващите поколения. И, помнейки нейния точен и остър език, сигурно ще поясни доста обстоятелсвено на Габе, че е разконспирирана...

Така се и сбогувахме, без да знаем, на разстояние, с последния ú мейл и нейната, своего рода, благословия към по-младия колега за живота му в музиката и литературата. Срещат се и такива личности. Понякога... ◆